

Justitiekammarens betänkande

1987/88:30

om anslag till polisväsendet, m.m.

(prop. 1987/88:100 bil. 4, B 1 och B 3–B 8, jämte motioner)

JuU
1987/88:30

ANDRA HUVUDTITELN

Polisväsendet

1. Lokalförsörjningen för polisväsendet m.m.

Propositionen

I proposition 1987/88:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) har regeringen (s. 45–47) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad justitieministern anför om lokalförsörjningen för polisväsendet m.m.

Motioner

1987/88:Ju201 av Kenth Skårvik och Leif Olsson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att ett nytt polishus i Uddevalla snarast projekteras och byggs.

1987/88:Ju202 av Catarina Rönnung (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett nytt polishus i Vetlanda.

1987/88:Ju204 av Elving Andersson och Eva Rydén (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägenheten av att ett nytt polishus och allmänt häkte i Uddevalla projekteras och genomförs snarast möjligt.

1987/88:Ju213 av Siri Häggmark (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett nytt polishus och ett allmänt häkte i Uddevalla snarast uppförs.

1987/88:Ju214 av Karl-Anders Petersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en snabb förnyelse av polishuset i Karlskrona.

1987/88:Ju219 av Björn Ericson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om byggande av polishus i Stockholms län.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Fö515.

1987/88:Ju220 av Gudrun Norberg (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att byggnadsstyrelsen får i uppdrag att snarast genomföra om- och tillbyggnaden av polishuset i Örebro.

1987/88:Ju222 av Yvonne Sandberg-Fries och Ralf Lindström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt polishus i Karlskrona.

1987/88:Ju228 av Kjell-Arne Welin m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt polishus i Malmö.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A267.

Utskottet

Anslagskonstruktion

Frågor om lokalförsörjningen för polisväsendet m.m. berörs av justitieministern i budgetpropositionen (bilaga 4) på s. 39 och 45–47. Där hänvisas till överväganden och förslag av finansministern i propositionen, bilaga 9 (finansdepartementet) s. 36–52.

Av justitieministerns anförande framgår att investeringar m.m. i byggnader skall redovisas i form av en treårsplan, varigenom möjligheterna till ett långsiktigt ställningstagande till lokalförsörjningen för polisväsendet kommer att öka. Vidare föreslås en ny anslagskonstruktion, där medel för investeringar i byggnader för bl. a. rättsväsendet anvisas under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet), anslaget D 2. Investeringar m.m. Som framgår i det följande redovisar justitieministern också för pågående och planerad byggnadsverksamhet.

Utskottet noterar att den nya anslagskonstruktionen innebär bl. a. att det hittillsvarande anslaget B 9. Byggnadsarbeten för polisväsendet utgår och att medel för byggnadsarbetena beräknas under sjunde huvudtiteln, anslaget D 2. Investeringar. Utskottet konstaterar samtidigt att den nya ordningen inte innebär någon ändring i utskottets möjligheter att för riksdagen bereda frågorna om byggnadsarbeten för polisväsendet; eventuella avvikelser från regeringens förslag får beaktas av vederbörande utskott vid medelsberäkningen under sjunde huvudtiteln.

Nya polishus

Vid budgetbehandlingen förra året hade utskottet att bedöma motionsönskemål om ny- eller ombyggnad av polishus i ett stort antal orter (JuU 1986/87:23 s. 23–25).

Utskottet förklarade sig då inte se mindre allvarligt än tidigare på de otillfredsställande lokalförhållandena för polisverksamheten. Enligt utskottet var det nödvändigt att planeringen riktas in på verk samma åtgärder utan dröjsmål, varvid de lokalbehov måste lyftas fram som dikteras av kraven på en god och effektiv polisverksamhet. Dessa och liknande krav fick enligt utskottets mening inte – såsom dittills hade skett – stå tillbaka för t. ex. arbetsmarknadsmässiga och bostadspolitiska skäl. Planeringsarbetet borde

redovisas för riksdagen i form av en flerårsplan för byggnadsverksamheten. Vad utskottet uttalat gav riksdagen regeringen till känna som sin mening.

I budgetpropositionen upplyser justitieministern att det för närvarande pågår om- och tillbyggnad av en förvaltningsbyggnad i Varberg som avser lokaler för polis- och åklagarmyndigheterna och att det vidare pågår nybyggnad av en förvaltningsbyggnad i Orsa som avser lokaler för bl. a. polismyndigheten.

Justitieministern föreslår att det, med byggstart under budgetåret 1988/89, skall uppföras *dels* en förvaltningsbyggnad i Linköping för polisens och en del av skatteadministrationens lokalbehov inom en kostnadsram av 112 milj. kr. i prisläget den 1 januari 1987, *dels* en förvaltningsbyggnad i Nyköping med lokaler för bl. a. polismyndigheten inom en kostnadsram av 73 milj. kr. i samma prisläge. Hon räknar vidare med att det under budgetåret 1988/89 skall uppföras en förvaltningsbyggnad i Finspång med lokaler för polisen till en beräknad kostnad av 10.5 milj. kr. i prisläget den 1 januari 1987.

Under den i det föregående nämnda treårsperioden räknar justitieministern vidare med att en förvaltningsbyggnad i Malmö med lokaler för polismyndigheten, tingsrätten och allmänna häktet skall kunna börja byggas. Projektet är kostnadsberäknat till 204 milj. kr. Justitieministern uttalar att det bör ankomma på regeringen att besluta om en lämplig tidpunkt, med hänsyn till sysselsättningsläget och anslagsbelastningen inom treårsperioden.

Vidare uttalar justitieministern att det med hänsyn till polisens arbetsituation och behovet av häktesplatser skulle vara önskvärt att det inom treårsperioden kunde börja byggas en förvaltningsbyggnad i Huddinge. Hon förklarar sig avse att återkomma i denna fråga i 1989 års budgetproposition.

Planeringen beträffande förvaltningsbyggnader i övrigt för polisen utgår – enligt vad justitieministern vidare uttalar – från en prioriteringsplan som byggnadsstyrelsen har föreslagit. Utöver förvaltningsbyggnader i de orter som redan nämnts prioriterar byggnadsstyrelsen i följande ordning förvaltningsbyggnader i Solna, Karlskrona, Oskarshamn och Örebro. Enligt rikspolisstyrelsen prioriteras vid sidan härav förvaltningsbyggnader i Hånden, Halmstad, Uddevalla och Vänersborg.

Motionsvägen förs fram önskemål om ny- eller ombyggnad av polishus i ett stort antal orter. Detta gäller Uddevalla (motionerna Ju201, Ju204 och Ju213), Vetlanda (motion Ju202), Karlskrona (motionerna Ju214 och Ju222), Stockholms län (motion Ju219), Örebro (motion Ju220) och Malmö (motion Ju228). Yrkandena motiveras framför allt med att nuvarande lokaler är otillfredsställande både för personalen och för den allmänhet som kommer i kontakt med dem. Bristen på häktes- och arrestplatser framhålls också.

Utskottet vill för sin del till en början välkomna den redovisning av byggnadsplaneringen för den närmaste treårsperioden som justitieministern efter riksdagens begäran förra året lämnar i budgetpropositionen. Av redovisningen framgår att bl. a. projekt i Stockholms län, i Malmö och i Karlskrona har givits hög prioritet. Utskottet vill understryka vikten av att

planeringen verkligen följs och att möjligheterna att påskynda byggstarten noga övervägs i varje särskilt fall. Den omständigheten att plan- och bostadsverket har lokaliserats till Karlskrona bör inte få inverka på tidsplanerna.

I linje med det sagda vill utskottet vidare instämma i motionärernas uppfattning att det beträffande de i motionerna berörda orterna föreligger behov av nya eller renoverade lokaler för polisen. Detta är en uppfattning som utskottet beträffande flertalet av orterna uttryckt tidigare, i många fall flera gånger (se JuU 1986/87:23 s. 24 och där gjorda hänvisningar). Utskottet har därvid också sagt att motsvarande behov föreligger beträffande andra orter i landet och att det inte är möjligt för utskottet att prioritera ett eller flera projekt framför andra angelägna sådana. Vid sitt ställningstagande till de nu aktuella önskemålen vill utskottet endast erinra om sitt uttalande förra året om att kraven på en god och effektiv polisverksamhet inte kan få stå tillbaka för t. ex. arbetsmarknadspolitiska och bostadspolitiska skäl såsom hittills. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *polishus i Uddevalla*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju201, 1987/88:Ju204 och 1987/88:Ju213.
2. beträffande *polishus i Vetlanda*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju202,
3. beträffande *polishus i Karlskrona*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju214 och 1987/88:Ju222,
4. beträffande *polishus i Stockholms län*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju219,
5. beträffande *polishus i Örebro*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju220,
6. beträffande *polishus i Malmö*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju228,
7. beträffande *anslagskonstruktionen*
att riksdagen lämnar utan erinran vad justitieministern anfört om lokalförsörjningen för polisväsendet m.m.

2. Rikspolisstyrelsen

Propositionen

Regeringen har under punkt B 1 (s. 47–55) föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga regeringen att inrätta en ordinarie tjänst som professor med beteckningen Co vid rikspolisstyrelsen i enlighet med vad som förordas i propositionen, *dels* till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag om 546 749 000 kr.

1987/88:Ju205 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av misstänkta fall av polisövergrepp.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:K605.

1987/88:Ju206 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att 460 polisaspiranter och 20 polischefsaspiranter skall antas för budgetåret 1988/89,
2. att riksdagen till anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen, anvisar ett i förhållande till regeringen med 20 milj. kr. förhöjt anslag.

1987/88:Ju210 av Oskar Lindkvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Stockholmspolisens situation, arbetsförhållanden m.m. (delvis).

I motionen framhålls, såvitt nu är i fråga, att polisutbildningen skulle behöva integreras med annan utbildning och formas så att den blir mera öppen mot samhället i övrigt.

1987/88:Ju216 av Mona Sahlin m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förändringar och kompletteringar i polisutbildningen för att förbättra förutsättningarna att organisera områdespolisverksamhet.

1987/88:Ju217 av Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydén (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att intagningen till polishögskolan skall vara 640 polisaspiranter.

1987/88:Ju218 av Sten Svensson och Björn Körlof (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade resurser till polisens förfogande.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So233.

1987/88:Ju225 av Göran Ericsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att intagningen till polishögskolan skall ökas till 640 platser och att härav minst 200 polisaspiranter skall tillföras Stockholms polisdistrikt.

1987/88:Ju227 av Göte Jonsson och Göran Ericsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om legitimering av polismän,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättandet av ordinarie polismanstjänster.

1987/88:Ju802 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

12. att riksdagen beslutar att intagningen av polisaspiranter till polisutbildningen 1988/89 skall öka från 360 till 460 och att riksdagen därmed under anslaget B 1 anslår 20 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit.

1987/88:Ju804 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar om en årlig intagning till polishögskolan om 640 aspiranter fr. o. m. budgetåret 1988/89.

16. att riksdagen beslutar att intagningen till polishögskolan för budgetåret 1988/89 skall vara 460 aspiranter.

17. att riksdagen beslutar till anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen, Löner och utrustning till polisaspiranter m. fl. ett i förhållande till regeringen med 20 000 000 kr. förhöjt anslag om 340 238 00 kr.

Utskottet

Professur i polisforskning

Frågan om forskning på det polisiära området var föremål för riksdagens uppmärksamhet senast i samband med behandlingen förra året av regeringens proposition om forskning (prop. 1986/87:80, JuU 27). Utskottet konstaterade därvid att det rådde enighet kring tanken på att inom polishögskolan etablera en forskning med polisverksamheten som ämnesområde och att där inrätta en professur i ämnet. Utskottet förklarade sig utgå från att regeringen utan dröjsmål skulle aktualisera frågan om inrättandet av en professur i enlighet med de uttalanden härom som tidigare gjorts av riksdagen.

I propositionen förklarar justitieministern att hon nu anser tiden vara mogen för att inrätta en tjänst som professor i polisforskning vid rikspolisstyrelsen. Med hänsyn till den tid som beräknas åtgå för tillsättning av professuren förklarar hon att medel för tjänsten inte har beräknats för kommande budgetår utan att detta blir aktuellt först för budgetåret 1989/90. Hon anser sig inte heller för närvarande vara beredd att ta slutlig ställning till forskningsverksamhetens närmare organisatoriska hemvist, och hon förklarar sig därför ha för avsikt att uppdra åt rikspolisstyrelsen att ta fram underlag för fortsatta ställningstaganden i frågan.

Utskottet hänvisar till sina tidigare uttalanden om vikten av att tillgodose behovet av vetenskapliga kunskaper om polisiär metodutveckling m.m. och välkomnar förslaget om att nu inrätta en professur i polisforskning. Utskottet tar fasta på justitieministerns uttalande om att medel för tjänsten kommer att beräknas i budgetpropositionen 1989 och utgår från att således ingen ytterligare fördröjning kommer att ske. Vad justitieministern anfört om professurens organisatoriska hemvist m.m. föranleder inget annat uttalande från utskottets sida än att utskottet vill understryka att det är angeläget att innehavaren av tjänsten bör ingå i lämpligt fakultets- eller sektionsskollegium vid universitetet i Stockholm, jfr 14 kap. högskoleförordningen (1977:263).

Antagning av polisaspiranter, m.m.

Justitieministern erinrar om (s. 54) att det i 1985 års budgetproposition beräknades att antalet aspiranter för budgetåren 1987/88, 1988/89 och 1989/90 skulle uppgå till 150, 250 resp. 430. Därefter redovisar hon att det tidigare än beräknat har visat sig möjligt att uppnå önskad balans mellan antalet utbildade poliser och polismanstjänster, och att en bidragande orsak härtill är att polisväsendet under föregående och innevarande budgetår har

tillförts 378 nya tjänster. Hon upplyser att regeringen för innevarande budgetår har beslutat öka antalet polisaspiranter från 150 till 300. För det nästkommande budgetåret föreslår hon att 360 nya aspiranter antas till polishögskolan, och hon förklarar sig ha som inriktning att för kommande budgetår föreslå en fortsatt ökning av aspirantantagningen.

I motionerna Ju206, Ju217, Ju218, Ju225, Ju802, Ju804 och Ju811 föreslås att fler polisaspiranter skall antas än enligt regeringens förslag. I motionerna Ju206, Ju802 och Ju811 förordas 460 aspiranter medan det i övrigt görs uttalanden till förmån för en antagning av 640 aspiranter. Motion Ju225 innehåller också förslag om att minst 200 aspiranter skall tillföras Stockholms polisdistrikt.

Utskottet noterar att det visat sig möjligt att tidigare än vad som har förutsatts kunna uppnå den önskade balansen mellan antalet utbildade poliser och antalet polismanstjänster. Den ökning av antalet polisaspiranter som detta möjliggör bör få positiva återverkningar för polisverksamheten i hela landet, framför allt på sikt. Utskottet godtar regeringens förslag om antalet aspiranter och har inte heller i övrigt någon invändning såvitt angår den av regeringen föreslagna medelsanvisningen. Utskottet avstyrker bifall till yrkandena om ökad aspirantantagning och ökad medelsanvisning m.m. i motionerna Ju206, Ju217, Ju218, Ju225, Ju802, Ju804 och Ju811.

Vad justitieministern i övrigt har anfört under förevarande anslag föranleder inget särskilt uttalande från utskottets sida.

Polisutbildningen

I motion Ju216 föreslås att inom polisutbildningen *undervisningen i brottsförebyggande arbete* förstärks. Som motivering åberopas önskvärdheten av att polisutbildningen får en inriktning som gör att fler poliser vill ägna sig åt kvarterspolisverksamhet.

Polisutbildningen reformerades genom beslut år 1985. Grundutbildningen är numera treårig. Den inleds med en 40 veckor lång grundkurs. Därefter följer praktiktjänstgöring i ett och ett halvt år. Denna innehåller både polispraktik och samhällspraktik, bl. a. inom den sociala sektorn. Grundutbildningen avslutas med ytterligare en teoretisk kurs om 20 veckor.

I anslutning till motionsönskemålet vill utskottet först – liksom tidigare – understryka att kvarterspolisverksamheten (områdespolis och verksamhet genom fotpatrullering) är av stor betydelse för ett gott förhållande mellan polisen och allmänheten och för effektivitet i polisens brottsförebyggande arbete.

I kursplanerna för de olika stadierna i polisutbildningen ingår moment av det slag som efterlyses i motionen. Det finns emellertid anledning att ytterligare anpassa innehållet i de olika kurserna i detta hänseende till de behov som föreligger vad gäller inriktningen av den praktiska polisverksamheten. Enligt vad utskottet erfarit ägnas frågorna om polisutbildningen för närvarande särskilt intresse inom justitiedepartementet. Utskottet utgår från att vad utskottet nyss framhållit kommer att beaktas vid dessa överväganden utan något uttalande från riksdagens sida. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju216.

I motion Ju210 tas upp frågan om en *integration av polisutbildningen* i syfte att skapa en större öppenhet mot samhället. Frågan prövades av utskottet senast förra året. Utskottet uttalade (JuU 1986/87:23 s. 4 ff) bl. a. att det i sig är av värde om polisutbildningen i högre grad kunde samordnas med annan högskoleutbildning, och utskottet förordade en sådan utveckling. Utskottet har samma uppfattning i dag.

I årets budgetproposition (s. 52) uttalar justitieministern att hon ser ett behov av att högskolan ges en närmare förankring till den lokala verksamheten och att högskolans utbildning i ännu större utsträckning än vad som i dag är fallet anpassas till de behov som finns i det praktiska polisarbetet. Detta bör enligt justitieministern kunna ske t. ex. genom att man till skolan knyter en särskild rådgivande nämnd med uppgift att förmedla de lokala polismyndigheternas önskemål och intressen på utbildningens innehåll och utformning. Vidare bör, enligt justitieministern, utredas förutsättningarna för att öka kvaliteten och aktiviteten i den meddelade undervisningen i skolan. Regeringen har givit rikspolisstyrelsen i uppdrag att närmare redovisa hur en sådan förstärkning och förändring av skolans organisation och arbetsformer skall kunna utformas.

Utskottet kan ansluta sig till justitieministerns här gjorda bedömningar. Utskottet utgår från att det i motion Ju210 framförda önskemålet om större öppenhet kommer att beaktas i de förut angivna överväganden som för närvarande pågår inom justitiedepartementet. Mot den här angivna bakgrunden finns det inte anledning för riksdagen att göra ett sådant uttalande som begärs i motion Ju210 i denna del.

Anmälningar mot polismän

I motion Ju205 framhålls att det är angeläget att utredningar om polisövergrepp sker av ett från polisen helt fristående organ. Motionärerna pekar på möjligheten att utredningarna skulle kunna utföras av personal hos länsstyrelsen men är inte heller främmande för andra modeller. Motionärerna begär att regeringen återkommer med förslag i frågan.

Frågan om i vilken ordning misstankar mot polispersonal för brott eller tjänsteförseelser bör utredas har sedan länge varit föremål för uppmärksamhet i skilda sammanhang (jfr JuU 1980/81:33 s. 15 ff och 1984/85:29 s. 18 f) och riktlinjer i ämnet lades fast år 1986 (se prop. 1985/86:100, bil 4, s. 53–65 och JuU 1985/86:32).

Regler om handläggningen av anmälningar mot tjänstemän inom polisväsendet för brott begångna i samband med tjänsten finns i 6 kap. polisförordningen (1984:730).

Reglerna innebär en ganska långtgående särreglering i förhållande till vanliga brottsutredningar. Till skillnad mot vad som gäller i normalfall leds utredningen alltid redan från början av en åklagare. Beslut att inte inleda förundersökning i anledning av anmälan mot tjänsteman inom polisväsendet för brott som har samband med tjänsten och beslut att lägga ned sådan förundersökning får endast fattas av åklagare. Om någon skadats till följd av verksamhet som har utövats av en tjänsteman inom polisväsendet eller under vistelse i polisarrest och skadan är av allvarligare beskaffenhet eller

om det i annat fall uppkommer fråga att inleda förundersökning mot tjänsteman inom polisväsendet för brott som har samband med tjänsten skall saken omedelbart överlämnas till åklagare. Speciella regler gäller också om vilken polispersonal som får anlitas för att biträda åklagaren under utredningsarbetet. I de fall som här är viktiga skall förhör normalt hållas av polisman som tjänstgör vid annan polismyndighet än den som skall höras, och den som håller förhöret skall vara lägst kommissarie och ha högre tjänsteställning än den som hörs.

Vidare finns en ordning för lekmanamedverkan genom att de förtroendevalda ledamöterna i polisstyrelserna på olika sätt ges möjlighet att följa utredningsarbetet.

I anslutning till att riktlinjerna för denna ordning lades fast uttalade justitieministern att anmälningar mot polismän även fortsättningsvis borde handläggas inom ramen för det ordinarie systemet för utredning och lagföring av brott. Detta var enligt justitieministern det bästa ur effektivitets- och rättssäkerhetssynpunkt. Justitieministern ansåg vidare att JO:s granskning av aktuella ärenden kunde vara ytterligare en metod för att utesluta föreställningar hos allmänheten om att behandlingen av våldsanmälningar skulle påverkas av ovidkommande faktorer.

Utskottet ställde sig i allt väsentligt bakom justitieministerns uttalanden. Utskottet erinrade vidare om att utskottet tidigare uttalat sympati för tanken på en tillsyn över polisverksamheten från JO:s sida samt påpekade att det från JO-ämbetets sida hade visats en positiv inställning till att den tillsyn över polisen som utövas genom JO skärptes något. Utskottet vidhöll sitt tidigare uttalande och konstaterade att det fick ankomma på JO att avgöra i vilken utsträckning han inom sin verksamhet kan intensifiera den ifrågavarande granskningen. Vad utskottet uttalade godkändes av riksdagen.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte anledning att frågå sin tidigare bedömning i frågan. Emellertid är det enligt utskottets mening angeläget att de beslutade förändringarna får åsyftad verkan. Utvecklingen på området måste därför följas noga. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju205.

Ordinarie tjänster för polismän, m.m.

I motion Ju227 hemställs, mot bakgrund av ett eventuellt återinförande av tjänsteansvaret, att statsmakterna prövar frågan om återinförande av *ordinarie tjänster* för färdigutbildade poliser. Därutöver framförs önskemål om att rätten att utöva polisfunktioner kopplas till en mer formell legitimering av polisen.

Som en garanti för allmänhetens skydd gentemot felaktig behandling i det allmännas verksamhet har det i svensk rätt sedan lång tid funnits särskilda straffbestämmelser för överträdelse i tjänsten. Dessa straffbestämmelser har vid olika tillfällen setts över och ändrats. En genomgripande ändring av den rådande ordningen tillkom genom 1975 års ämbetsansvarsreform. Denna innebar i korthet att det straffbara området inskränktes avsevärt och att i stället det s. k. disciplinansvaret utvidgades. Härigenom anpassades sanktionssystemet för offentligt anställda till vad som gällt och gäller på den

privata arbetsmarknaden. Till följd härav skall fel och försummelser i utövning av offentlig tjänst i princip betraktas – inte som brott i straffrättslig mening – utan som avtalsbrott i förhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Brott i tjänsten inverkar således på anställningsförhållandet. Bestämmelserna härom återfinns numera i lagen (1976:600) om offentlig anställning (LOA). Lagen är tillämplig på polismän.

Enligt LOA gäller att om arbetstagare uppsåtligen eller av oaktsamhet sätter åsido vad som åligger honom i hans anställning får disciplinpåföljd åläggas honom för tjänsteförseelse, dock ej om felet är ringa (10 kap. 1 §). Disciplinpåföljder är varning och löneavdrag (10 kap. 2 §). Om arbetstagare begått brott, som visar att han uppenbarligen är olämplig att inneha sin anställning, får han avskedas (11 kap. 1 §). Avskedande kan också ske bl. a. om arbetstagare genom annan gärning än brott begått grov tjänsteförseelse, som visar att han uppenbarligen är olämplig att inneha sin anställning (11 kap. 2 §).

Disciplinärenden rörande anställda i den lokala polisorganisationen handlades tidigare av länsstyrelsen. Fr. o. m. den 1 juli 1987 handläggs samtliga disciplinärenden rörande anställda vid polisväsendet inkl. personal vid rikspolisstyrelsen och statens kriminaltekniska laboratorium av en personalansvarsnämnd hos rikspolisstyrelsen, se 20 a § förordningen (1984:731) med instruktion för rikspolisstyrelsen (SFS 1987:1341). I nämnden ingår rikspolischefen, den avdelningschef som rikspolischefen bestämmer, verksamhetsjuristen samt tre andra ledamöter som utses särskilt av regeringen. Nämnden skall besluta om skiljande av arbetstagare från annan anställning än provanställning på grund av deras personliga förhållanden samt frågor om disciplinansvar, åtalansmälan, avstängning och läkarundersökning.

Frågan om en skärpning av straffansvaret för offentliga tjänstemän har vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. En närmare redogörelse för äldre ordning och reformkrav finns i utskottets betänkande JuU 1985/86:34 s. 3 f. Utskottet uttalade då att frågan om tjänsteansvaret borde ses över på nytt.

Såsom motionären påpekat pågår för närvarande inom regeringskansliet det av riksdagen initierade översynsarbetet.

Det finns inom statlig anställning för närvarande s. k. tjänstetyper av fem slag: ordinarie, extra ordinarie och extra tjänst samt arvodestjänst och göromålsförordnande. Tjänstetyperna, som fastställs när tjänsterna inrättas, är av betydelse bl. a. för frågan om förening av tjänster, dvs. rätten att samtidigt ha flera statligt reglerade anställningar. Reglerna om uppsägnings-tidens längd och en del andra kollektivavtalsregler är också på olika sätt länkade till systemet med de olika tjänstetyperna. Även den nuvarande regleringen av myndigheternas befogenhet att inrätta tjänster är delvis kopplad till indelningen i tjänstetyper. Frågor om tjänstetyper regleras tills vidare i författning. Genom 1976 års arbetsreform då LOA kom till gjordes frågan om s. k. tjänstetyper helt avtalsbar, utom såvitt avser domartjänster (se prop. 1975/76:105 bil. 2 s. 211. InU 1975:45 s. 63, rskr. 404).

I trygghetshänseende är det – med undantag för vissa av de relativt få ordinarie tjänsterna – inte längre någon skillnad mellan de olika tjänstety-

perna. Anställningsskyddet för arbetstagare med statligt reglerade tjänstetyper bygger i stället – i likhet med vad som gäller för den privata arbetsmarknaden – på den allmänna trygghetslagstiftningen och de kompletterande trygghetsavtal som träffats mellan parterna på den statligt reglerade arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund har statsmakterna ansett det angeläget att radikalt förenkla systemet med tjänstetyper och tjänsteföreningar (jfr prop. 1984/85:219 s. 48 f). Arbetet härpå bedrivs kontinuerligt i avtalsförhandlingar med sikte på att begränsa antalet tjänstetyper.

Som framgått ovan är frågan om tjänstetyper föremål för avtalsförhandlingar mellan parterna på den statligt reglerade arbetsmarknaden, och enligt vad utskottet erfarit närmar sig frågan en lösning. Mot bakgrund härav finns det enligt utskottets mening inte skäl för ett uttalande från riksdagens sida såvitt gäller införande av ordinarie tjänster för polispersonal. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju227 i denna del.

I frågan om *legitimering av polismän* menar motionärerna att – i de fåtaliga situationer när det kan anses motiverat – personalansvarsnämnden inom polisväsendet kan ges möjlighet att i stället för som i dag tvinga polismän från deras anställningar endast dra in deras legitimation.

Som påpekas i motionen har den offentlige arbetsgivaren vid avskedande – som fallet är vid uppsägning – inte någon lagstadgad skyldighet att före beslutet undersöka möjligheten och lämpligheten av en omplacering. Emellertid har justitieministern i 1986 års budgetproposition (prop. 1985/86:100, bil. 4, s. 61) hänvisat till att han vid behandlingen av vissa frågor rörande tjänsteansvaret i offentlig verksamhet (prop. 1984/85:117 s. 23) påpekat att arbetsgivaren inför ett beslut om avskedande alltid bör undersöka om det inte finns möjlighet att ge arbetstagaren andra arbetsuppgifter i stället för att avskeda honom eller henne. Myndigheterna bör alltså pröva lämpligheten för fortsatt anställning med beaktande även av tillgängliga omplaceringsmöjligheter. I proposition 1984/85:117 framhöll justitieministern att frågan om ett särskilt omplaceringsansvar i vissa avskedandesituationer borde uppmärksammas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Motionärernas önskemål om införande av legitimation för polismän är framställt mot bakgrund av att staten som arbetsgivare i fall av avskedande inte har någon lagstadgad skyldighet att omplacera den anställde i stället för att avskeda honom. Som framgått ovan är regeringen medveten om denna situation, och det har förordats att frågan bör behandlas i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Någon anledning för riksdagen att i denna situation uttala sig för ett system för polispersonal med legitimation, som kan återkallas, finns därför enligt utskottets mening inte. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju227 i denna del.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *inrättande av professur*

att riksdagen bemyndigar regeringen att inrätta en ordinarie tjänst som professor med beteckningen Co vid rikspolisstyrelsen i enlighet med vad som förordas i propositionen,

2. beträffande *medelsberäkningen och antagning av polisaspiranter* att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkandena 1 och 2), 1987/88:Ju217 i denna del (yrkande 1), 1987/88:Ju218 i denna del (yrkande 3), 1987/88:Ju225 i denna del (yrkande 1), 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 12), 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 3) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 16 och 17) och med bifall till regeringens förslag till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 546 749 000 kr.,

3. beträffande *polisutbildningen* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju210 i denna del och 1987/88:Ju216.

4. beträffande *anmälningar mot polismän* att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju205,

5. beträffande *ordinarie tjänster m.m.* att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju227.

3. Statens kriminaltekniska laboratorium

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 3 (s. 55–56) och hemställer

att riksdagen till *Statens kriminaltekniska laboratorium* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 24 544 000 kr.

4. Lokala polisorganisationen

Propositionen

Regeringen har under punkt B 4 (s. 57–59) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen för budgetåret 1988/89 anvisa ett förslagsanslag om 5 358 416 000 kr.

Motioner

1987/88:Ju203 av Allan Ekström m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad tilldelning av resurser för polisen inom Storstockholmsområdet.

1987/88:Ju206 av Alf Svensson (c) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att tillsätta 200 nya tjänster för övriga polismän utöver regeringens förslag,

4. att riksdagen till anslaget B 4. Lokala polisorganisationen anvisar ett i förhållande till regeringen med 40 milj. kr. förhöjt anslag,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om brottsbekämpningen.

1987/88:Ju207 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om vidgat ansvarsområde för kommunala parkeringsvakter enligt det som anförts i motionen.

1987/88:Ju208 av Margareta Andrén och Hadar Cars (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att sådana lagförslag föreläggs att det blir möjligt för Stockholms stad att inrätta en kommunal gatupolis, "Stockholms bobbies".

1987/88:Ju209 av Magnus Persson och Jarl Lander (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att arvode skall utgå till kallade/närvarande suppleanter i de lokala polisstyrelserna.

1987/88:Ju210 av Oskar Lindkvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Stockholmspolisens situation, arbetsförhållanden m.m. (delvis).

1987/88:Ju211 av Torgny Larsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att initiativ bör tas för att utveckla verksamhet med medborgarvittnen.

1987/88:Ju212 av Rosa Östh (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lönetillägg till poliser i Enköpings polisdistrikt.

1987/88:Ju215 av Yngve Wernersson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjlighet för kommunerna att handha hastighetsövervakning.

1987/88:Ju221 av Siw Persson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en undersökning för att få veta var de misstänkta rattfylleristerna anträffas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt för enskild polisman att besluta om nödvändig kontroll för att säkra bevis vid rattfylleri.

1987/88:Ju223 av Ulla Tillander och Rune Thorén (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökade polisinsatser mot våldet i våra storstäder.

1987/88:Ju224 av Hans Nyhage och Arne Svensson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande polistjänst som yttre befäl i samtliga polisdistrikt.

1987/88:Ju225 av Göran Ericsson (m) vari yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen vidtar lämpliga åtgärder för att hejda en fortsatt minskning av antalet polismän i Stockholms polisdistrikt, varvid möjligheten att införa ett anställningsstopp i personaltåta polisdistrikt liksom särskilda lönetillägg för polispersonal i Stockholm bör övervägas,

3. att riksdagen begär att regeringen överväger lämpliga åtgärder för att öka polismyndighetens möjlighet att disponera på grund av personalbristsituationen icke utnyttjade lönedel.

1987/88:Ju226 av Göte Jonsson och Göran Ericsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av en långsiktig politik för polisarbetet i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:Ju229 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utnyttjandet av resurser inom polisen i Stockholm till stöd för poliskåren.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A492.

1987/88:Ju707 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att regeringen framlägger förslag till författningsändringar samt utfärdar föreskrifter, så att vid ingripanden av tvångskaraktär såsom husrannsakan och beslag, förrättningsmännen till berörda personer genast överlämnar skriftligt bevis om åtgärden, upptagande grunden för ingripandet, vem som beslutat det och namn och ställning för i förrättningen deltagande, för berörda personer uppvisar legitimationshandlingar och tydligt redogör för vederbörandes lagliga rättigheter samt på stället före förrättningens avslutande överlämnar protokoll över förrättningen samt kvitto på allt som efter förrättningen förs från platsen.

1987/88:Ju713 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas i syfte att förbättra rättsskyddet vid barnolycksfall.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So236.

1987/88:Ju802 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvarterspoliser.

1987/88:Ju804 av Carl Bildt m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för att skydda medborgarna mot brott.

1987/88:Ju811 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att i det brottsbekämpande arbetet prioritera kampen mot våldsbrottsligheten, narkotikabrottsligheten och ungdomsbrottsligheten,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att hejda avgångarna från poliskåren,

19. att riksdagen beslutar under anslaget B 4. Lokala polisorganisationer, nytt underkonto, Rekryteringsfrämjande insatser, ett i förhållande till regeringen med 10 000 000 kr. förhöjt anslag,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioritering av kvarters/områdespolisverksamhet,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ordningsskapande arbete och gätupatrullering.

1987/88:Ju816 av Gunilla André m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en parlamentarisk ledningsgrupp för kampanj för ett våldsfritt samhälle.

1987/88:K605 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan lagändring som möjliggör ett utökat kommunalt inflytande över den lokala polismyndigheten.

JuU 1987/88:30

Utskottet

Medelsberäkningen m.m.

Regeringens anslagsförslag under förevarande punkt uppgår till drygt 5,3 miljarder kronor, vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en ökning av anslaget med mer än 400 milj. kr. Justitieministern uttalar att det med hänsyn till arbetsbelastningen är synnerligen angeläget att polisväsendet tillförs medel för en förstärkning av den administrativa kapaciteten. Hon beräknar därför medel för ytterligare 150 administrativa tjänster.

I motion Ju206 föreslås att *antalet polismanstjänster* ökas med 200.

Utskottet anser att den förstärkning av polisens resurser som ytterligare 150 administrativa tjänster innebär är välmotiverad. Arbetsbelastningen inom polisväsendet är sådan att det är viktigt att öka effektiviteten i polisarbetet. Det är därför betydelsefullt att kunna avlasta polismännen arbetsuppgifter som inte kräver den särskilda kompetens som följer med polisutbildningen. Sådana arbetsuppgifter kan i stället med fördel anförtros åt administrativ personal. Genom en av regeringen för en tid sedan beslutad ändring i polisförordningen (SFS 1987:913) har möjligheterna för de lokala polismyndigheterna att delegera arbetsuppgifter till administrativ personal vidgats. Detta ökar enligt utskottets mening möjligheterna att effektivt utnyttja den personalförstärkning som regeringens förslag innebär.

Mot denna bakgrund ansluter sig utskottet till justitieministerns överväganden beträffande nya tjänster, och utskottet avstyrker därmed bifall till motion Ju206 i här behandlad del. Vid denna bedömning har utskottet också beaktat att det under de två senaste budgetåren har tillkommit 378 nya polismanstjänster, vilket är den största ökning av antalet tjänster som skett på tio år.

I motion Ju811 förordas en ökning av det nu aktuella anslaget med 10 milj. kr. för *rekryteringsbefrämjande åtgärder*. I motionen förordas vidare åtgärder för att hindra *avgångarna från polisyrket*.

Utskottet kan instämma i vad som uttrycks i motionen om vikten av att främja en god rekrytering av polisaspiranter och se till att polismännen blir kvar i yrket. Utskottet kan också konstatera att det lokalt och centralt inom polisväsendet görs insatser som är ägnade att öka polisyrkets attraktionskraft. Till sådana åtgärder hör satsningar för att förbättra arbetsmiljön och för att göra polisarbetet säkrare. Fortlöpande förbättringar sker också vad gäller utrustning och i fråga om arbetslokaler. Här kan nämnas att regeringen nyligen i förslag om tilläggsbudget II för innevarande budgetår (prop. 1987/88:125) har föreslagit att ytterligare drygt 18 milj. kr. skall tillföras polisverksamheten för inköp av nya fordon och utrustning för bl. a. mobilsökning. En annan åtgärd som är ägnad att förbättra arbetssituationen är den ökande antagningen av polisaspiranter som berörts i det föregående. Av stor betydelse för arbetsförhållandena är naturligtvis också anställnings-

villkor och liknande. Utskottet vill framhålla att regeringen här vid sidan av berörda parter på arbetsmarknaden har ett ansvar för utvecklingen.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion Ju811 i dessa delar.

I motion Ju210 framställs önskemål om breddning av *rekryteringen till polishögskolan*. Enligt motionärerna kan en bredare rekrytering ge poliskåren en större samlad kompetens och därmed bättre möjligheter att fullfölja sina arbetsuppgifter. Motionärerna förespråkar en ökad rekrytering av personer med invandrabakgrund och av äldre personer med yrkeserfarenhet från t. ex. sjukvård och socialvård samt kvinnor.

Utskottet har tidigare uttalat sig positivt i frågan om en breddad rekrytering till polisyrket (se JuU 1984/85:18 s. 5 f och JuU 1986/87:23 s. 6 f).

Utskottet underströk år 1985 vikten av att det självfallet är av värde om poliskåren företräder ett så brett befolkningsunderlag som möjligt och om sammansättningen på skilda nivåer även avspeglar det förhållandet att en betydande del av landets befolkning numera har invandrabakgrund. Utskottet utgick från att detta synsätt även framgent skulle prägla rekryteringsarbetet.

År 1987 konstaterade utskottet att det av flera skäl var viktigt att polisverksamheten kan knyta till sig kvinnliga befattningshavare på alla nivåer. Utskottet ansåg det självklart att rekryteringsarbetet sker under iakttagande av lagstiftningen om jämställdhet i arbetslivet och de principer som ligger till grund för denna.

Från rikspolisstyrelsen har utskottet inhämtat följande uppgifter om antalet antagna polisaspiranter för budgetåret 1987/88. Av 300 antagna polisaspiranter var andelen kvinnor 31 %. Motsvarande siffra för budgetåret dessförinnan var 25,3 %. Vidare framgår att av de 220 aspiranter som antogs till utbildning den 1 februari 1988 var ca 76 % i åldern mellan 21 och 25 år och ca 24 % över 25 år gamla. Av de 220 antagna hade 37 arbetslivserfarenhet på upp till två år, 91 hade arbetslivserfarenhet på mellan två och fyra år och 92 hade längre arbetslivserfarenhet än fyra år.

Utskottet vill än en gång understryka vikten av att intensifierade ansträngningar görs i syfte att åstadkomma en breddad rekrytering i enlighet med vad utskottet tidigare anfört. Något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida är emellertid inte enligt utskottets mening nödvändigt. Utskottet avstyrker således bifall till motion Ju210 i denna del.

Utskottet har i övrigt inget att anföra med anledning av regeringens förslag till beräkning av förevarande anslag.

Brottsbekämpning m.m.

Justitieministern förordar (s. 43–44) att myndigheterna också nästa budgetår skall prioritera bekämpningen av narkotikabrottslighet, ekonomisk brottslighet och våldsbrottslighet. Detta skall enligt justitieministern ske samtidigt som myndigheterna fortsätter att beivra annan s. k. traditionell brottslighet, i synnerhet sådan som drabbar enskilda människor särskilt hårt och som berör deras personliga integritet, t. ex. bostadsinbrott.

Enligt justitieministern bör den förordade prioriteringen gälla inte bara

för polisens spanings- och utredningsverksamhet utan också för annan polisverksamhet, såsom brottsförebyggande arbete och övervakning. Hon framhåller vidare att insatserna mot gatulangning skall fortsätta med oförminskad styrka och om möjligt intensifieras. Hon nämner också att det visat sig att polismyndigheterna de senaste åren har ökat sina insatser för bekämpning av narkotikabrott och våldsbrottslighet samt att även den fortsatta resursutvecklingen i fråga om kampen mot ekonomisk brottslighet måste följas noga från statsmakternas sida.

I budgetpropositionen (bilaga 11, jordbruksdepartementet) lämnar statsrådet Lönnqvist en redogörelse för insatser för att minska våld och drogmissbruk m.m. bland ungdomar (s. 103–106). Bl.a. nämner han att socialstyrelsen med anledning av 1986 års oroligheter vid midsommarhelgen fick ett uppdrag angående förebyggande insatser inom socialtjänsten. Vid redovisningen av uppdraget har socialstyrelsen framhållit behovet av en intensifierad upplysning om alkohol. Regeringen har också uppdragit åt rikspolisstyrelsen att se över polisens verksamhet vid större helger och allmänna festdagar. I uppdraget angavs flera faktorer som borde belysas, t. ex. brottslighetens omfattning och struktur, förändringar av ordningsläget, våldsbrottslighetens karaktär, polismyndigheternas samverkan, polisens samarbetsmetoder och behovet av utrustning. Rikspolisstyrelsen redovisade förra året en rad åtgärder för att förbättra förhållandena. Förra året uppdrogs också åt brottsförebyggande rådet att närmare utreda strukturen och omfattningen av helgbrottsligheten och att följa upp myndigheternas verksamhet för att förbygga och beivra ordningsstörningar och brottslighet.

I flera motioner lämnas förslag om *inriktningen av polisarbetet*. I motionerna Ju206, Ju223, Ju811 och Ju816 görs uttalanden till förmån för ökade insatser mot vålds- och narkotikabrottslighet. Motion Ju226 innehåller förslag om en långsiktig politik för polisverksamheten för att bekämpa brottsligheten. I motion Ju804 betonas statens ansvar för att hålla ned brottsligheten.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna att det är nödvändigt att kraftfulla åtgärder vidtas från det allmännas sida för att komma till rätta med vålds- och narkotikabrottsligheten. Som är nämnt tidigare har också justitieministern för sin del framhållit att bekämpningen av dessa typer av brottslighet skall prioriteras. Regeringens ovan nämnda förslag om nya administrativa tjänster är ägnat att frigöra resurser som kan användas för bekämpning av denna brottslighet.

Enligt utskottets mening är uttalandena i budgetpropositionen sådana att inriktningen av polisverksamheten kan sägas ha sin tyngdpunkt i insatser mot bl. a. vålds- och narkotikabrottsligheten. Av vad som redovisats ovan framgår också att åtgärder av olika slag vidtas vid berörda myndigheter. Samtidigt vill emellertid utskottet instämma i vad justitieministern uttalar om behovet av att statsmakterna noga följer resursutvecklingen när det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

En åtgärd som är ägnad att verka i riktning mot en minskning av antalet våldsbrott är det förslag till förbud mot innehav av kniv som nyligen har behandlats av riksdagen (prop. 1987/88:98, JuU 40).

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till de nu aktuella motionsyrkandena.

En ökad inriktning mot *kvarters- och områdespolisverksamhet* förordas i motionerna Ju802 och Ju811.

Frågan behandlades av utskottet också vid förra årets budgetberedning. Utskottet uttalade då att kvarterspolisverksamheten är ett viktigt inslag i det löpande polisarbetet, och utskottet redovisade också vad som från justitieministerns sida hade anförts beträffande kvarterspolisverksamhetens betydelse för ett effektivt polisarbete. Utskottet erinrade vidare om att den nya polisorganisationen – med betydande lokal och regional självständighet – ger utrymme för myndigheterna att själva bestämma den närmare inriktningen av polisverksamheten, t. cx. om en inom ramen för givna resurser ökad användning av kvarters- och områdespoliser.

När frågan nu på nytt har aktualiserats vill utskottet än en gång understryka betydelsen av kvarterspolisverksamheten. Strävan bör enligt utskottets mening vara att öka omfattningen av denna och liknande polisverksamhet. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till de här behandlade yrkandena i motionerna Ju802 och Ju811.

Polisverksamheten i Stockholmsregionen

I motionerna Ju203, Ju210, Ju225 och Ju229 tas upp olika frågor om situationen inom Stockholmspolisen. I motionerna Ju203, Ju210 och Ju229 begärs ökade resurser till myndigheten för att bl. a. möta huvudstadsfunktioner och den ökade brottsligheten. I motion Ju225 begärs åtgärder dels för att hejda avgångarna från polisycket inom Stockholms polisdistrikt, dels för att öka polisens möjligheter att disponera icke utnyttjade lönedel på grund av personalbristsituationen. I motion Ju210 begärs en prövning av hur polisen skall kunna ges en organisation med decentraliserat beslutsfattande och lokal områdesanknytning.

Uppgifterna för den regionala och lokala polisorganisationen framgår av polislagen (1984:387) och polisförordningen (1984:730).

Länsstyrelsen har ansvaret för polisverksamheten i länet och bestämmer i vilken utsträckning polispersonal skall ställas till förfogande för verksamhet som bedrivs gemensamt för flera polismyndigheter. Länet är indelade i polisdistrikt. I varje polisdistrikt finns en polismyndighet som ansvarar för planeringen och inriktningen av polisverksamheten inom distriktet. För ledningen av polismyndigheten finns en polisstyrelse som består av polischefen och biträdande polischefen, om sådan finns, samt ett antal valda ledamöter, lägst sex och högst tio.

Polisstyrelsen skall noga följa förhållandena inom polisdistriktet och verka för ett förtroendefullt förhållande mellan polisen och allmänheten. Av polisstyrelsen avgörs bl. a. viktigare frågor om planeringen och inriktningen av verksamheten. Styrelsen får inte avgöra frågor som avser polisledning i särskilt fall.

I landet finns 118 polisdistrikt. Det ankommer på statsmakterna, och då i första hand regeringen, att besluta om antalet tjänster vid varje polismyndighet. Regeringen har i beslut den 18 juni 1987 bestämt det antal tjänster

som skall finnas vid polismyndigheterna för budgetåret 1987/88. Av beslutet framgår bl. a. att det vid de 13 polismyndigheterna inom Stockholms län finns ca 4 500 polismanstjänster, varav ca 3 100 tjänster vid polismyndigheten i Stockholm.

I skrivelse till regeringen den 22 december 1987 har länsstyrelsen i Stockholms län hemställt om ökade resurser mot bakgrund av den ansträngda situationen i länets polisdistrikt. Rent allmänt uppges att resurstillgången i form av främst polispersonal, medel för att motverka personalavflyttning och rekryteringsbefrämjande insatser, övertidstimmar för polismän, löne-medel för administrativ personal, fordon samt radioutrustning är otillräckliga vid flertalet polismyndigheter i Stockholms län. Läget sades vara särskilt allvarligt vid polismyndigheten i Stockholm. Detta i synnerhet som det vid denna polismyndighet skall finnas resurser även för regional verksamhet. Situationen sades vara så ansträngd att det framstod som nödvändigt att mitt under budgetåret överlämna en hemställan om resursförstärkning till polismyndigheten i Stockholm.

I anledning av länsstyrelsens skrivelse hemställde rikspolisstyrelsen att regeringen medgav att utnyttjade löne-medel för 100 vakanta polismanstjänster vid polismyndigheten i Stockholm fick utnyttjas inom den s. k. medelsramen, att kostnader för polismyndighetens fordon för skydds- och bevakningsuppgifter fick belasta en förslagsvis betecknad anslagspost, att rikspolisstyrelsen tilldelades ytterligare medel för inköp av fordon, att en diskussion tas upp rörande löne- och anställningsvillkor för personal vid myndigheten samt att den ges medgivande att utnyttja ytterligare 135 000 timmar för betald övertid.

Enligt rikspolisstyrelsens skrivelse fanns det i Stockholms polisdistrikt i februari 1988 minst 100 "reellt" vakanta polistjänster. Förhållandet uppgavs vara en följd av den generella minskningen av antalet polismän som blivit ett resultat av låg aspirantantagning, bortfall av arbetskraft på grund av sociala ledigheter m.m. och övergång till nyinrättade fasta polismanstjänster i andra distrikt, varav en stor del i Stockholms län.

Av preliminära uppgifter från statistiska centralbyrån om brott som kommit till polisens kännedom framgår att det under år 1987 i hela riket anmäldes 1 050 000 brott, vilket är 17 000 fler än året innan. Brottökningen under 1980-talet är större i storstadsområdena jämfört med övriga landet. Störst har ökningen varit i Malmöområdet (38 %) jämfört med 31 % i Storstockholm, 24 % i Göteborgsområdet och 14 % i övriga riket.

I en frågestund i riksdagen den 14 januari 1988 och i interpellationsdebatter den 20 januari och den 24 mars 1988 har justitieministern redogjort för vilka åtgärder regeringen ämnar vidta med anledning av den ansträngda situationen vid polismyndigheten i Stockholm (se snabbprotokoll från riksdagsdebatterna 1987/88:51 s. 1 ff, 54 s. 1 ff och 91 s. 11). Justitieministern konstaterar att polisen i Stockholm, liksom polisen i övriga delar av Stockholmsregionen, har ett bekymmersamt personalläge då många polistjänster är obesatta. Mot denna bakgrund påpekar justitieministern att polismyndigheten i Stockholm inlett ett arbete för att förändra och förbättra arbetsmetoder och organisation. Därmed torde också personalsituationen på längre sikt förbättras. Eftersom mera omedelbara åtgärder behövs måste

emellertid, enligt justitieministern, polismyndighetens ansträngningar stödjas av insatser från statsmakterna. Då det bl. a. behövs tillskott av nya fordon för att den tillgängliga polispersonalen skall kunna utnyttjas effektivt har regeringen nyligen föreslagit riksdagen att på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisa 13 milj. kr. för inköp av bilar. Avsikten är att bilarna främst skall användas i Stockholmsregionen. Detta bör enligt justitieministern lösa en del av problemen. Enligt justitieministern bör polispersonalen också kunna utnyttjas effektivare om poliserna avlastas arbetsuppgifter som inte kräver den kompetens som följer av polisutbildning. Sådana arbetsuppgifter bör i stället läggas på administrativ personal. Mot denna bakgrund har i årets budgetproposition medel till 150 nya administrativa tjänster beräknats för polisväsendet. För att förbättra läget i Stockholmsregionen redan under innevarande budgetår har regeringen dessutom vid regeringssammanträde den 24 mars 1988 beslutat att medel motsvarande 60 polismanstjänster skall få användas för administrativa göromål vid främst polismyndigheten i Stockholm.

Utskottet konstaterar sålunda att regeringen är väl medveten om den ansträngda situationen vid polismyndigheten i Stockholm och redan har vidtagit flera åtgärder. Det bör också enligt utskottets mening ankomma på rikspolisstyrelsen att göra ytterligare ansträngningar för att komma till rätta med situationen inom polisverksamheten inom hela Stockholms län. Någon anledning för riksdagen att ytterligare uttala sig i frågan föreligger därför inte såvitt gäller fråga om resurstilldelning till Stockholmspolisen. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju203, Ju210 och Ju229 i denna del.

Såvitt gäller önskemålet i motion Ju225 om införande av anställningsstopp i andra polisdistrikt för att komma till rätta med problemet inom Stockholms polisdistrikt vill utskottet hänvisa till att rikspolisstyrelsen tagit initiativ till överläggningar mellan arbetsmarknadens avtalsparter för att generellt sett lösa problemet med bristen på polispersonal. I fråga om utnyttjande av frigjorda lönedel får önskemålet i motion Ju225 anses tillgodosett genom regeringens ovannämnda beslut den 24 mars 1988. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju225 i denna del.

Beträffande önskemålet i motion Ju210 om en organisation med decentraliserat beslutsfattande och lokal områdesanknytning vill utskottet anföra följande.

I sitt slutbetänkande (SOU 1985:62) Inriktning av polisverksamheten redovisar polisberedningen förslag till hur man genom organisatoriska och andra åtgärder kan åstadkomma att polismyndigheternas samlade resurser utnyttjas mer effektivt. Beredningens förslag redovisas i föregående års budgetproposition (prop. 1986/87:100, bil. 4, s. 35 ff).

Beredningen redovisar sina grundläggande överväganden om vad som bör avses med en effektiv polisverksamhet. Beredningen konstaterar i denna del att man när det gäller att definiera begreppet effektivitet i den offentliga förvaltningen numera mer än tidigare synes betona myndigheternas roll i förhållande till medborgarna. Enligt beredningen bör effektiviteten för polisens del bedömas mot bakgrund av vad de boende och andra verksamma i ett polisdistrikt anser vara väsentligt för dem. I detta effektiv-

tetsbegrepp måste kunna inrymmas även sådana mer svårsmätbara effekter som allmänhetens upplevelser av polisens förmåga och av trygghet för egen del. Med utgångspunkt i ett efter dessa linjer definierat effektivitetsbegrepp kom polisberedningen fram till tre grundläggande principer för polisarbetet, nämligen samspelet mellan polis och allmänheten, servicen mot allmänheten i vissa hänseenden samt polisens synlighet.

Samspelet borde enligt beredningen innebära ett ökat informationsutbyte mellan polisen och allmänheten liksom en bredare och djupare kontakt mellan polis och samhället i övrigt. Samspelet kunde utvidgas genom insatser av de förtroendevalda i polisstyrelsen och inom lokala organ för det brottsförebyggande arbetet. Synlighetsaspekten innebär att polisen i större utsträckning skall sättas in i sådan verksamhet som uppmärksammas av allmänheten. Enligt beredningen bör den allmänpreventiva övervakningen från bil ersättas med polismän med områdesansvar och en tjänst som bygger på fotpatrullering.

Justitieministern redovisade sin inställning till beredningens förslag i 1987 års budgetproposition (prop. 1986/87:100, bil. 4 s. 38).

Enligt vad där uttalades ligger det i första hand på myndigheterna att självständigt och med utgångspunkt i den egna verksamheten ta till vara polisberedningens olika förslag om den närmare utformningen av verksamheten. Med hänsyn till att ett av de grundläggande syftena med polisreformen har varit att minska den centrala styrningen av polisverksamheten till förmån för en ökad handlingsfrihet på de lokala och regionala planen bör nämligen, ansåg justitieministern, statsmakterna inte lämpligen ta uttrycklig ställning till de olika detaljfrågor som aktualiseras i betänkandet. Avslutningsvis betonade justitieministern sin avsikt att noga följa hur polisväsendet anpassar sig till morgondagens krav och hur bl. a. de redovisade principerna vinner tillämpning i praktiken.

Genom en ändring i polisförordningen har regeringen uttryckligen föreskrivit att polisen i sin verksamhet skall uppmärksamma och beakta de ovan nämnda principerna om service, ökat samspel och synlighet (1 kap. 3 § polisförordningen 1984:730).

På grundval av de förslag som polisberedningen har lämnat i fråga om s. k. delegering av arbetsuppgifter har en annan ändring i polisförordningen genomförts. Den tidigare ordningen innebar att regeringen och rikspolisstyrelsen genom detaljerade och långtgående bestämmelser styrde arbetsfördelningen inom polismyndigheterna. Den nya ordningen innebär däremot att de lokala myndigheterna på eget ansvar och med utgångspunkt i den egna verksamheten får långtgående befogenheter att fördela arbetsuppgifter mellan olika tjänstemän och arbetsenheter inom myndigheten. Därmed är det möjligt att i större utsträckning använda polispersonal för rent polisiära uppgifter samtidigt som den administrativa personalen vid polismyndigheterna ges tillfälle till nya och mer stimulerande arbetsuppgifter.

Av det som redovisats ovan framgår att det genom polisreformen beslutats en ny organisation för polisväsendet med decentraliserat beslutsfattande och lokal anknytning. Ändringarna har nyligen trätt i kraft och justitieministern har uttalat sin avsikt att följa den nya inriktningens tillämpning. Utskottet vill för sin del framhålla att det är angeläget att man i

arbetet på att förverkliga den nya ordningen noga prövar de tankar som utvecklats av polisberedningen. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion Ju210 i denna del.

JuU 1987/88:30

Lönertillägg och yttre befäl

I motion Ju212 föreslås ett uttalande av riksdagen till förmån för lönertillägg för poliser som tjänstgör inom Enköpings polisdistrikt.

För tjänstgöring inom vissa polisdistrikt i storstadsregionerna och andra större städer utgår efter avtal mellan berörda parter på arbetsmarknaden olika lönertillägg. Lönertilläggen varierar i storlek mellan olika typer av tjänstgöring. För patrullering utgår t. ex. viss högre ersättning än för annat arbete.

Frågor om löner och andra anställningsförmåner är angelägenheter som det ankommer på avtalsparterna på polisområdet att handlägga inom ramen för sedvanliga avtalsförhandlingar. Enligt utskottets mening finns det inte anledning för riksdagen att göra något uttalande i den fråga som aktualiseras i motion Ju212.

I motion Ju224 förordas att tjänster som s. k. yttre befäl skall inrättas i de polisdistrikt där sådana tjänster för närvarande saknas.

Yttre befäl finns i vissa polisdistrikt för att leda det yttre polisarbetet. I den nya polisorganisationen har – som nyss angetts – myndigheterna möjligheter att i stor utsträckning själva bestämma hur verksamheten vid myndigheten skall organiseras. Formerna för hur ledningen av det yttre polisarbetet skall bedrivas är en fråga som det ankommer på polismyndigheten själv att avgöra.

Något sådant uttalande som föreslås i motion Ju224 är enligt utskottets mening inte erforderligt.

Kommunerna och polisverksamheten

Inledning

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motioner som på olika sätt förordar ett ökat kommunalt engagemang i polisverksamheten eller eljest berör förhållandet mellan kommunerna och polisen. Det gäller motion Ju207 vari begärs att kommunala parkeringsvakter skall ta del i brottsbekämpning, motion Ju208 som efterlyser en kommunal gatupolis för Stockholms stad och motion Ju215 som förordar kommunal hastighetsövervakning. Det gäller också motion K605 vari föreslås att de lokala polisstyrelserna skall jämföras med kommunala nämnder och styrelser i syfte att åstadkomma ett ökat kommunalt inflytande över den lokala polisverksamheten. I sammanhanget tas också upp motion Ju209 om arvudet till suppleanter i polisstyrelse och motion Ju211 om medborgarvittnen i polisverksamheten. Liknande frågor tas också upp i motion Ju210.

Före år 1965 var polisverksamheten i princip en angelägenhet som åvilade varje särskild kommun inom sitt område. I kommuner som utgjorde eget polisdistrikt sköttes polisfrågorna av de kommunala organen på samma sätt som övriga kommunala angelägenheter. När flera kommuner ingick i ett polisdistrikt fanns det olika former för samarbete dem emellan, bl. a. kommunalförbund. Vid sidan av den vanliga kommunala polisverksamheten fanns andra slag av polisverksamhet, t. ex. reservpolis, ordningsstatspolis och kriminalstatspolis.

Frågan om ändrat huvudmannskap för polisväsendet hade övervägts och utretts länge, både före och efter andra världskriget. Beslut om förstatligande fattades av riksdagen år 1962 och genomfördes med verkan fr. o. m. den 1 januari 1965 (prop. 1962:148, SU 1962:183, prop. 1964:100, SU 1964:114).

Bland de skäl som låg bakom beslutet kan här kortfattat nämnas några. Polispersonalens numerär och utrustning uppvisade stora variationer även vid jämförelse mellan distrikt som hade tämligen likvärdig arbetsbörda. De lokala polischeferna var i stort sett bundna av kommunal medelsanvisning för att kunna genomföra sina uppgifter. Kommunernas kostnader för polisverksamheten hade ökat på ett sätt som på kommunalt håll hade ingivit betänkligheter. Antalet polisdistrikt – som genom reformen nedbringades från 585 till 119 – ansågs vara för stort för att det skulle kunna åstadkommas arbetsdugliga poliskårer; för att nå detta syfte krävdes så stora polisdistrikt att man måste radikalt gå ifrån den primärkommunala indelningen.

Med hänsyn till vikten av att upprätthålla kontakten mellan kommunerna och polisorganisationen inrättades samtidigt kommunala polisenämnder med rådgivande funktioner.

I syfte att stärka det kommunala inflytandet och öka allmänhetens insyn i polisverksamheten ombildades polisenämnderna fr. o. m. den 1 januari 1973 till polisstyrelser. Polisstyrelserna gavs beslutanderätt i vissa frågor (prop. 1971:173, JuU 1971:1).

Denna utveckling har gått vidare, och i samband med 1985 års polisreform har polisstyrelserna förvandlats från att vara i huvudsak rådgivande organ till att vara i egentlig mening styrande organ för polisen. Polisstyrelse fattar nu beslut bl. a. om den långsiktiga fördelningen och användningen av resurserna inom distriktet liksom i viktigare frågor om organisation och verksamhetsplanering. Polisledning i det särskilda fallet hör däremot inte till polisstyrelsens uppgifter. Polisstyrelsen består av polischefen (och biträdande polischefen) samt det antal valda ledamöter, lägst sex och högst tio, som länsstyrelsen bestämmer. Dessa ledamöter väljs av kommunfullmäktige om polisdistriktet omfattar endast en kommun och annars av landstinget. För de valda ledamöterna skall lika många suppleanter väljas. De som utses genom val bör väljas så att erfarenhet av kommunal verksamhet blir företrädd samtidigt som det bör beaktas att de olika delarna av polisdistriktet och om möjligt alla kommuner i distriktet blir representerade (prop. 1983/84:89, JuU 1983/84:16, prop. 1983/84:111, JuU 1983/84:27).

Vad först gäller önskemålet i motion K605 om ett ökat kommunalt inflytande över den lokala polisstyrelsen kan utskottet i och för sig hysa förståelse för de synpunkter som ligger bakom önskemålet. Emellertid kan utskottet inte finna skäl att förorda en annan ordning i detta hänseende än den som i politisk enighet beslutats i samband med 1985 års polisreform. Utskottet noterar att ett tillgodoseende av motionärernas tankar för övrigt skulle kunna komma i konflikt med de av riksdagen fastlagda principerna för uppgiftsfördelningen mellan polisstyrelsen och polischefen, vilka bl. a. innebär att de frågor som gäller polisledning i särskilt fall exklusivt hör till polischefens kompetensområde.

Vad härefter gäller de principiellt mera vittgående förslagen i motionerna Ju207, Ju208 och Ju215 om brottsbekämpande uppgifter för kommunala parkeringsvakter, om kommunal gatupolis och om kommunal trafikövervakning vill utskottet först slå fast att det i princip endast tillkommer polisen att upprätthålla ordningen på allmänna platser. I 2 § 2 polislagen (1984:387) föreskrivs att det hör till polisens uppgifter att övervaka den allmänna ordningen och säkerheten, hindra störningar därav samt ingripa när sådana har inträffat. I linje med vad utskottet tidigare uttalat (JuU 1985/86:19 s. 18) anser utskottet att det inte kan komma i fråga att överväga en ordning som skulle kunna innebära ett avsteg från denna princip. Härtill kommer att ett genomförande av motionsförslagen också skulle innebära ett frångående av de grundsatser som beslutet om polisväsendets förstatligande vilar på, något som utskottet inte kan tillstyrka.

Efter det sagda vill emellertid utskottet i anslutning till uttalanden i motionerna uttrycka sin oro över den bristande regelefterlevnaden – inte minst på trafikområdet. Som utskottet tidigare uttalat (JuU 1986/87:23 s. 19) får dock problem av detta slag lösas inom ramen för det ordinarie prioriteringsarbetet inom varje särskilt polisdistrikt. I detta hänseende är budget- och planeringsarbetet inom de lokala polisstyrelserna av väsentlig betydelse. Utskottet vill härtill understryka betydelsen av vad justitieministern framhåller i budgetpropositionen (s. 45) om att kontrollen av fordons-hastigheten måste prioriteras.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionerna Ju207, Ju208, Ju215 och K605.

Arvode till suppleant i polisstyrelse

Med hänvisning till uppgifter om ordningen i kommunala sammanhang efterlyses i motion Ju209 sådan ändring att arvode skall utgå till kallade och deltagande resp. närvarande suppleanter i polisstyrelse. Motionärerna utgår från att arvode till suppleant utgår endast i fall där ordinarie ledamot inte tjänstgör. Önskemålet om ett breddat förtroendemannainflytande förs också fram i motion Ju210.

Frågan om bl. a. ersättning åt suppleanter i statliga styrelser eller nämnder i fall då en suppleant inte tjänstgjort i ordinarie ledamots ställe behandlades av riksdagen år 1976. Enligt vederbörande utskott borde saken närma-

re övervägas inom regeringen (KU 1976/77:11, rskr. 26). Därefter har utfärdats förordningen (1977:625) om information till ersättare i statliga styrelser och nämnder. Där föreskrivs bl. a. att ersättare bör underrättas om sammanträden och de ärenden som skall tas upp. Enligt förordningen bör vidare, där så bedöms lämpligt, ersättare kallas till sammanträde även om ordinarie ledamot inte har förfall. Denna möjlighet bör särskilt beaktas bl. a. då ersättare besitter särskild sakkunskap och då ersättares närvaro av annat skäl är önskvärd men ej nödvändig.

Den närmare regleringen av arvodes- och ersättningsbelopp m.m. för uppdrag inom de olika departementens verksamhetsområden sker i princip årligen genom särskilda regeringsbeslut. Enligt nu gällande beslut (den 20 juni 1984, civildepartementet, och den 25 juni 1987, finansdepartementet) utgår arvode med 260 kr. för sammanträdesdag till suppleant för vald ledamot i polisstyrelse. Enligt generella bestämmelser i 1984 års beslut får en suppleant eller en ersättare för ledamot arvode för varje dag han tjänstgör i stället för ledamoten. Detsamma gäller när han efter särskild kallelse deltar i ett sammanträde.

Som framgår av den nu lämnade redogörelsen ger den nuvarande regleringen möjlighet att kalla – och följaktligen arvodera – en suppleant till sammanträde med polisstyrelse även om ordinarie ledamot inte har förfall. Vägledande för när så skall ske är föreskrifterna i 1977 års förordning; dessa får enligt utskottets mening självfallet ställas i relation både till vikten av de ärenden som förekommer i polisstyrelsen och till betydelsen av en bred kommunal förankring i dessa sammanhang. Det sagda innebär att det inför polisstyrelsens sammanträden nogga bör beaktas värdet av att också suppleanter är närvarande. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionsönskemålet i allt väsentligt kan tillgodoses inom ramen för gällande ordning. Frågan om det vid sidan av en generell ordning krävs en särskild reglering för polisverksamheten får övervägas i regeringskansliet i anslutning till pågående översynsarbete. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion Ju209 och motion Ju210 i denna del.

Medborgarvittnen

I motion Ju211 efterlyses initiativ för att utveckla verksamheten med medborgarvittnen.

I samband med att riksdagen år 1981 beslutade riktlinjer för 1985 års förut nämnda polisreform skedde en lagreglering av systemet med medborgarvittnen. Enligt den sålunda antagna lagen (1981:324) om medborgarvittnen får en kommun i syfte att tillgodose allmänhetens intresse av insyn i polisverksamheten utse trovärdiga personer att som medborgarvittnen följa polisens arbete i polisdistriktet. Som exempel på uppgifter för medborgarvittnen kan nämnas närvaro vid polisförhör och när frihetsberövade personer förs in på polisstationerna.

Lagen ger kommunerna en rätt men inte en skyldighet att utse medborgarvittnen. En ordning med medborgarvittnen finns i Göteborg sedan 30 år. I andra städer, bl. a. i Stockholm, har en ordning med medborgarvittnen tillämpats i varierande utsträckning. Ett tidigare utgående särskilt statsbi-

drag för medborgarvittnen har slopats fr. o. m. budgetåret 1986/87 (prop. 1985/86:100 bilaga 15 s. 61, BoU 19 s. 7).

Vid ställningstagande till motionsönskemålet vill utskottet – såsom också skett vid tidigare tillfällen – framhålla att medborgarvittnen kan medverka till att trygga rättssäkerheten och stärka förtroendet för polisverksamheten samt – inte minst – vara en garanti mot obefogade anmälningar mot befattningshavare inom poliskåren (se JuU 1984/85:18 s. 5). Utskottet vidhåller en positiv grundsyn till frågan om ett vidgat bruk av systemet med medborgarvittnen men konstaterar samtidigt att det ankommer på de enskilda kommunerna att fatta beslut i saken. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion Ju211.

Möjligheterna att upptäcka rattfyllerister

I motion Ju221 föreslår motionären att det bör göras en undersökning om var rattfyllerister vanligen grips, eftersom det tar alltför lång tid att genomföra blodprovningstagningar. Motionären föreslår också att en enskild polisman själv skall få rätt att besluta om blodundersökning.

Utskottet behandlade vid förra riksmötet en motion med samma önskemål som uttrycks i den nu aktuella (JuU 1986/87:24 s. 12, rskr. 200). Utskottet påpekade då att det, för att minska tidsutdräkterna vid blodprovstagning, år 1974 infördes möjlighet för legitimerade sjuksköterskor att – förutom läkare – ta blodprov. Utskottet hänvisade också till att det pågick strävanden från statsmakternas sida för att finna ett system enligt vilket blodproven i väsentlig utsträckning skulle kunna ersättas med alkoholutandningsprov vilket skulle minska de problem motionären påtalat. Utskottet ansåg att resurserna borde koncentreras på detta utvecklingsarbete och kunde inte förespråka en undersökning av den innebörd och omfattning som motionären önskade.

Motionärens önskemål om att en enskild polisman skall få rätt att besluta om blodundersökning fick enligt utskottet i tillräcklig grad anses tillgodosett genom reglerna i 28 kap. 13 § RB. Där stadgas att bl. a. beslut om kroppsbesiktning, som innefattar möjlighet till blodprovstagning, får beslutas av polisman om fara är i dröjsmål. Utskottet avstyrkte bifall till motionen.

Det ovannämnda arbetet med att finna ett system för analys av alkoholutandningsprov har nu, enligt ett regeringsuppdrag från år 1986, slutförts av rikspolisstyrelsen i samråd med statens rättskemiska laboratorium, medicinsk expertis, brottsförebyggande rådet och statens provningsanstalt. Uppdraget har redovisats till regeringen i form av en rapport (RPS/RAPPORT 1987:10) Alkoholutandningsprov som bevismedel vid trafiknykterhetsbrott.

Rikspolisstyrelsen har i sin rapport föreslagit att alkoholutandningsprov bör användas som rättsligt bevismedel vid misstanke om trafiknykterhetsbrott. Rapporten skall remissbehandlas under våren 1988.

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning av motionärens önskemål. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju221.

I motion Ju707 begärs en noggrannare reglering än den nuvarande av förfarandet vid ingripanden av tvångskaraktär som husrannsakan och beslag. Motionären anser bl. a. att ett skriftligt beslut om åtgärden borde överlämnas till den som drabbas innan åtgärden verkställs. Vidare bör det åligga den som verkställer åtgärden att legitimera sig och att upplysa den drabbade om hans rättigheter. Slutligen bör enligt motionären ett protokoll över förrättningen och kvitto på beslagtagna föremål överlämnas innan denna avslutas.

Beträffande beslag och husrannsakan gäller enligt rättegångsbalken (RB) i huvudsak följande.

Beslag får enligt 27 kap. RB avse föremål som kan antas ha betydelse för utredning om brott eller ha avhärts någon genom brott eller vara förverkat på grund av brott. Beslag kan också ske av föremål som på grund av sin särskilda beskaffenhet kan befaras komma till brottslig användning. Med föremål jämställs skriftliga handlingar, som dock åtnjuter visst särskilt skydd. Beslag får företas även om enbart böter är stadgade för brottet. Beslag får ske såväl hos den som är misstänkt som hos vem som helst annan. Vissa särskilda inskränkningar gäller dock för brev m.m. som är i post- eller televerkets vård.

Husrannsakan får enligt 28 kap. RB företas vid utredning om brott, på vilket kan följa fängelse, i syfte att söka efter föremål som är underkastat beslag eller för att utröna omständighet som kan ha betydelse för brottsutredningen. För husrannsakan hos annan än den misstänkte krävs att synnerlig anledning förekommer att föremål som är underkastat beslag skall anträffas eller att annan utredning skall vinnas om brottet. Husrannsakan får dock alltid företas där brottet har begåtts eller den misstänkte gripits. I vissa lokaler får dessutom husrannsakan företas utan hänsyn till den begränsning som följer av kravet på särskild brottsmisstanke. Slutligen får husrannsakan också företas för att söka efter person som skall gripas, anhållas, häktas eller inställas för förhör.

För husrannsakan eller beslag krävs i princip särskilt beslut av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. I vissa fall – t. ex. om fara är i dröjsmål – får åtgärderna dock vidtas av polisman. Om husrannsakan kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas gäller vidare att åtgärden inte bör vidtas utan rättens förordnande om det inte är fara i dröjsmål.

Vid husrannsakan skall såvitt möjligt ett av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Den hos vilken husrannsakan företas får också själv övervaka förrättningen och får även tillkalla vittne, dock utan att undersökningen därigenom uppehålls.

Över husrannsakan skall föras protokoll, där bl. a. ändamålet med förrättningen skall anges. Om föremål tas i beslag skall ett särskilt beslagsprotokoll upprättas i vilket det beslagtagna föremålet skall beskrivas och ändamålet med beslaget anges.

Om föremål tas i beslag skall åtal i princip väckas inom en månad om inte rätten bestämmer annat. I sistnämnda fall får fristen för åtals väckande inte göras längre än vad som är oundgängligen erforderligt.

Om ett beslag har verkställts utan beslut av undersökningsledaren eller åklagaren skall åtgärden skyndsamt anmälas till denne för prövning av frågan om beslaget skall bestå. Ett sådant beslut kan, liksom också ett enligt huvudregeln fattat beslut, överprövas av rätten på begäran av den som drabbats. – Motsvarande överprövningsregler saknas beträffande husrannsakan, vilket har sin uppenbara förklaring i att i det fallet den verkställda åtgärden inte kan återgå.

Den normala gången i ett ärende om husrannsakan är följande. Åklagaren fattar ett beslut om husrannsakan som diarieförs i sedvanlig ordning. Husrannsakan görs av polisen. I efterhand upprättas ett protokoll över vad som förevarit vid förrättningen. I protokollet antecknas bl. a. vem som fattat beslutet om husrannsakan, vem som verkställt det och vilket brott den misstanke avser som ligger till grund för beslutet. Om föremål tas i beslag antecknas dessa. På blanketten finns en förtryckt besvärshänvisning avseende beslagen.

Statistik över husrannsakan och beslag saknas.

Här kan också nämnas att det i polislagen finns föreskrifter om särskilda befogenheter vid husrannsakan och liknande åtgärder. I dessa anges förutsättningarna för att polisen skall få vidta husrannsakan och liknande åtgärder utanför området för straffprocessen.

Tvångsmedelskommittén avlämnade år 1984 betänkandet (SOU 1984:54) Tvångsmedel—Anonymitet—Integritet. I betänkandet föreslås en lag om tvångsmedel, tvångsmedelslagen. Bland de tvångsmedel som lagens bestämmelser omfattar finns husrannsakan och beslag. Förslaget innebär att vissa allmänna begränsningar i tvångsmedelsanvändningen lagfästs. Vidare föreslås särskilda begränsningar som syftar till att vid tvångsmedelsanvändning förstärka det tryckfrihetsrättsliga skyddet för anonymitet och skyddet för uppgifter som omfattas av vissa tystnadsplikter. Betänkandet har remissbehandlats, och det övervägs för närvarande inom justitiedepartementet.

Utskottet vill börja sina överväganden med att understryka att den av motionären eftersträfvade ordningen i flera avseenden redan gäller. Sålunda åligger det polisman att på begäran legitimera sig, och denna skyldighet kan polismannen endast i undantagsfall undandra sig (se t. ex. JO 1978/79 s. 69 ff). Vidare åligger det en polisman att i sin tjänsteutövning uppträda på ett sätt som inger förtroende och aktning, och han skall uppträda hövligt, hänsynsfullt och med fasthet (5 kap. 1 § polisförordningen). Häri och i den allmänna informationsskyldighet som kommer till uttryck i 2 § fjärde punkten polislagen ligger alldeles självklart en långtgående skyldighet att upplysa om gällande regler, och det får enligt utskottets mening inte ifrågakomma att t. ex. en husrannsakan företas utan att polisen först förklarar sitt ärende och upplyser den som åtgärden avser om hans rättigheter.

I fråga om motionärens förslag att ett beslut om åtgärden alltid skall medföras till förrättningen vill utskottet först notera att en sådan ordning skulle kunna leda till oacceptabla dröjsmål i fall där ett skyndsamt ingripande är av nöden. Utskottet vill härefter också erinra om sina uttalanden i betänkandet JuU 1984/85:30. Där ansåg utskottet (s. 12) bl. a. att det inte är rimligt att ställa upp samma krav beträffande beslutsfattande i

fråga om varje husrannsakan. Så har, som utskottet då framhöll, heller inte skett i nuvarande lagstiftning, utan den innebär att beslut om husrannsakan kan fattas av olika myndigheter och olika befattningshavare beroende på åtgärdens karaktär i varje enskilt fall. Utskottet ansåg då att det inte hade kommit fram något som visade att avvägningen mellan i vilka fall olika myndigheter eller befattningshavare skulle fatta beslut om husrannsakan var förenad med några påtagliga nackdelar. Utskottet har alltså denna uppfattning.

Vad slutligen gäller frågan om överlämnande av ett protokoll över förretningen vill utskottet erinra om att en skyldighet att på begäran överlämna bevis om beslag eller husrannsakan redan föreligger. Ett sådant bevis skall även innehålla uppgift om vilket brott misstanken avser (27 kap. 13 § resp. 28 kap. 9 § RB).

Av stor betydelse i detta sammanhang är också att den som drabbats av beslag eller husrannsakan och som inte var närvarande vid förretningen skall underrättas om åtgärden, vid beslag i princip utan dröjsmål och vid husrannsakan så snart det kan ske utan men för utredningen (27 kap. 11 § RB resp. 28 kap. 7 § RB). Härigenom möjliggörs t. ex. en snabb rättslig prövning av ett beslag; något som givetvis förutsätter kännedom om åtgärden.

Rent allmänt sett har utskottet stor förståelse för de tankar om skydd för den enskildes integritet som kommer till uttryck i motionen. Enligt utskottets uppfattning får emellertid den gällande regleringen anses huvudsakligen tillgodose motionens syfte. Härtill kommer att de lagstiftningsåtgärder som kan föräntas av tvångsmedelskommitténs betänkande bör avvaktas innan det är aktuellt för riksdagen att ta något initiativ i saken. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motion Ju707.

Barnolycksfall

I motion Ju713 begärs att åtgärder vidtas i syfte att förbättra rättsskyddet vid barnolycksfall.

Motionärerna hänvisar till en undersökning gjord av barnmiljörådet angående den rättsliga behandlingen och bedömningen i domslut rörande barnolycksfall.

Barnmiljörådet är en central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor rörande barns miljö och barns säkerhet. Instruktion för barnmiljörådet finns i en särskild förordning (1980:572).

Enligt motionen framgår det av barnmiljörådets undersökning bl. a. följande. Bestämmelser om skyddsanordningar i olika författningar har ofta åsidosatts utan att en rättslig prövning blivit följden. Polis och åklagare har varit osäkra om hur svåra barnolycksfall skall behandlas ur rättslig synpunkt. Man har inte ansett sig ha stöd i lagen för en förundersökning som kan leda till åtal och rättegång. Därför har sällan vållande- och ansvarsfrågan kommit upp till prövning i domstol.

I motionen framhålls att det är angeläget att barnen får förbättrat rättsligt skydd och att föräldrarna till drabbade barn får stöd och hjälp att driva olycksärenden vidare till rättslig instans.

Olycksfallen svarar för nära hälften av den totala barn dödligheten i landet och utgör den största enskilda dödsorsaken för barn över ett år. I förskoleåldern är det främst olyckor i hemmet och på fritiden (bl. a. drunkning) som dominerar bland dödsfallen. Bland förskolebarn dominerar inomhusskador, bland skolbarn utomhusskador. Över hälften av de äldre barn som förolyckas omkommer i trafiken. En tredjedel av barnskadorna inträffar i hemmet, en tredjedel i lekmiljön utomhus i hemmets närhet och en tredjedel utanför hemmet i daghem, skolor, på skolvägen etc. (SOU 1984:42).

I detta sammanhang kan också konstateras att den löpande redovisningen av barnolycksfall länge endast bestått i en ej rikstäckande statistik över antalet vårdtillfällen i slutenvård på grund av olycksfall. Socialstyrelsen fick emellertid år 1987 i uppgift att ta initiativ till en nationell registrering av *alla* olycksfall som föranlett kontakt med den offentliga hälso- och sjukvården.

Ansvar kan enligt 3 kap. 7 och 8 §§ brottsbalken komma i fråga för den som genom oaktsamhet vållat annans död, kroppsskada eller sjukdom. Vidare kan ansvar utkrävas, enligt 9 §, av den som av grov oaktsamhet utsatt annan för livsfara eller fara för svår kroppsskada eller sjukdom. För att någon skall kunna dömas till straff krävs att han kan övertygas om oaktsamhet eller i förekommande fall grov oaktsamhet. Det kan också bli aktuellt att tillämpa andra lagar, t. ex. trafikbrottslagen.

Här kan också nämnas att det i allmänna ordningsstadgan (1956:617) finns bestämmelser om skyldighet bl. a. att vidta skadeförebyggande åtgärder vid grävning, schaktning, upptagande av vakar och liknande arbeten samt om skyldighet att vidta säkerhetsåtgärder vid brunnar (5 §). Den som bryter mot dessa bestämmelser kan enligt 28 § allmänna ordningsstadgan dömas till böter. Ordningsstadgan har nyligen varit föremål för en översyn av ordningsstadgutredningen som publicerat betänkandet (SOU 1985:124) Ordningsslag. Utredningens förslag övervägs för närvarande i justitiedepartementet.

Såsom anförs i motionen genomförde barnmiljörådet under år 1986 en undersökning av den rättsliga behandlingen och bedömningen av barnolycksfall. Undersökningen, som avsåg endast Storstockholmsområdet och Uppsala län, var begränsad till barnolycksfall vid brunnar, byggarbetsplatser, grustag och schakt samt till pyrotekniska olyckor.

Ett resultat av undersökningen blev att barnmiljörådet påbörjade en rikstäckande kartläggning av rättstillämpningen vid barn- och ungdomsolyckor. Avsikten med kartläggningen är att undersöka vilka typer av barnolycksfall som inträffat, vilka säkerhetsåtgärder som erfordras för att förebygga olyckor samt vem som bör ansvara för säkerheten. På grundval av sålunda vunna insikter avser rådet att föreslå förebyggande åtgärder och samtidigt beakta hur rättskipningen kan effektiviseras. En rapport beräknas bli färdig under år 1988.

Socialutskottet behandlade ett likalydande motionsyrkande förra året (SoU 1986/87:36) och fann då i sitt av riksdagen godkända betänkande att barnmiljörådets analys av den rättsliga behandlingen av barnolyckor borde avvaktas innan riksdagen hade anledning att överväga åtgärder för att förbättra rättsskyddet vid barnolycksfall.

Justitiekommittén har samma inställning till frågan om åtgärder som socialutskottet hade förra året, och utskottet avstyrker alltså bifall till motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsberäkningen och antalet polismanstjänster m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkandena 3 och 4), 1987/88:Ju210 (delvis) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 18 och 19) samt med bifall till regeringens förslag till *Lokala polisorganisationen* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 5 358 416 000 kr.,

2. beträffande *brottsbekämpning m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkande 5), 1987/88:Ju223, 1987/88:Ju226, 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 1), 1987/88:Ju811 i denna del (yrkande 1) och 1987/88:Ju816,

3. beträffande *kvarterspolis m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 8) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 20 och 21),

4. beträffande *Stockholmspolisen*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ju203, 1987/88:Ju210 i denna del, 1987/88:Ju225 i denna del (yrkandena 2 och 3) och 1987/88:Ju229,

5. beträffande *kommunal gatupolis*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju208,

6. beträffande *ökad kommunal insyn*

att riksdagen avslår motion 1987/88:K605,

7. beträffande *parkeringsvakter*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju207,

8. beträffande *kommunal hastighetsövervakning*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju215,

9. beträffande *arvode för suppleant i polisstyrelse m.m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju209 och motion 1987/88:Ju210 i denna del,

10. beträffande *medborgarvittnen*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju211,

11. beträffande *lönetillägg*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju212,

12. beträffande *yttre befäl*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju224,

13. beträffande *husrannsakan*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju707,

14. beträffande *barnolycksfall*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju713 i denna del (yrkande 3),

15. beträffande *rattfyllerister*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju221.

5. Utrustning m.m. för polisväsendet

JuU 1987/88:30

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 5 (s. 59–61) och hemställer

att riksdagen till *Utrustning m.m. för polisväsendet* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag om 160 858 000 kr.

6. Underhåll och drift av motorfordon m.m.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 6 (s. 61–62) och hemställer

att riksdagen till *Underhåll och drift av motorfordon m.m.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 116 486 000 kr.

7. Gemensam kontorsdrift m.m. inom kvarteret Kronoberg

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 7 (s. 62–63) och hemställer

att riksdagen till *Gemensam kontorsdrift m.m. inom kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 1 000 kr.

8. Diverse utgifter

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt B 8 (s. 63–64) och hemställer

att riksdagen till *Diverse utgifter* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 6 000 000 kr.

Stockholm den 26 april 1988

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlöf (m), Helge Klöver (s), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s), Arne Svensson (m), Bengt-Ola Rytta (s), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c).

1. Medelsberäkningen och antagningen av polisaspiranter (punkt 2, mom. 2)

Karin Ahrlund (fp), Elving Andersson (c), Lars Sundin (fp) och Ingbritt Irhhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "och Ju811" bort ha följande lydelse:

I budgetpropositionen redovisar justitieministern att det enligt den beräkning som gjordes inför 1985 års budgetbehandling planerades att aspirantantagningen för budgetåret 1988/89 skulle vara 250. Justitieministern framhåller att det med hänsyn till bl. a. att polisväsendet under förevarande och innevarande budgetår har tillförts ett relativt stort antal nya tjänster har varit möjligt att göra förnyade beräkningar av behovet av polisaspiranter. Dessa beräkningar har visat att det tidigare än vad som förutsatts går att uppnå eftersträvad balans mellan utbildade poliser och polismanstjänster. Hon förordar därför att antalet aspiranter för kommande budgetår ökas till 360.

Utskottet anser att den av justitieministern återopade balansen mellan antalet utbildade poliser och antalet tjänster inte kan tas till intäkt för att behovet av aspiranter skulle vara tillgodosett med det av justitieministern förordade antalet. Enligt utskottets mening bör aspirantantalet motsvara vad rikspolisstyrelsen föreslagit, dvs. 460. En sådan nivå på aspirantantagningen ger bättre förutsättningar för att framdeles kunna tillgodose angelägna behov av förstärkta polisresurser på olika håll i landet, i första hand inom de tre storstadsregionerna. En sådan utveckling kan få betydelse också för den på sina håll aktualiserade frågan om behovet av s. k. yttre befäl för ledning av polisarbetet ute på fältet.

Utskottets här redovisade inställning skall ses mot bakgrund av att allmänhetens berättigade krav på service och ingripande mot den ökande brottsligheten redan har kraftigt eftersatts. Utskottet ser det således som mycket angeläget att polisen tillförs tillräckliga – inte minst personella – resurser för att möta de krav som ställs på grund av den oroande utvecklingen och då särskilt i fråga om inbrottsstölder och allvarliga våldsbrott.

Utskottets ställningstagande beträffande antalet aspiranter medför att anslaget för Rikspolisstyrelsen bör ökas med 20 milj. kr.

Vad utskottet sålunda föreslagit överensstämmer med vad som förordats i motionerna Ju206, Ju802 och Ju811. Med förslaget tillgodoses i väsentlig mån också yrkandena i motionerna Ju217, Ju218, Ju225 och Ju804.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *medelsberäkningen och antagning av polisaspiranter* att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkandena 1 och 2), 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 12) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 16 och 17) samt med anledning av motionerna 1987/88:Ju217 i denna del (yrkande 1), 1987/88:Ju218 i

denna del (yrkande 3), 1987/88:Ju225 i denna del (yrkande 1) och 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 3) ävensom regeringens förslag *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om aspirantantagningen, *dels* till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 566 749 000 kr.

2. Medelsberäkningen och antagningen av polisaspiranter (punkt 2, mom. 2)

Björn Körlof, Arne Svensson och Jerry Martinger (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "och Ju811" bort ha följande lydelse:

Utgångspunkten för utskottets bedömning beträffande antalet polisaspiranter är att allmänhetens berättigade krav på service och ingripande mot den ökande brottsligheten redan har kraftigt eftersatts. Utskottet ser det därför som mycket angeläget att polisen tillförs tillräckliga – inte minst personella – resurser för att möta de krav som ställs på grund av den oroande utvecklingen, särskilt i fråga om inbrottsstöld och allvarliga våldsbrott.

I budgetpropositionen redovisar justitieministern att det enligt den beräkning som gjordes inför 1985 års budgetbehandling planerades att aspirantantagningen för budgetåret 1988/89 skulle vara 250. Justitieministern framhåller att det med hänsyn till bl. a. att polisväsendet under förevarande och innevarande budgetår har tillförts ett relativt stort antal nya tjänster har varit möjligt att göra förnyade beräkningar av behovet av polisaspiranter. Dessa beräkningar har visat att det tidigare än vad som förutsatts går att uppnå eftersträvad balans mellan utbildade poliser och polismanstjänster. Hon förordar därför att antalet aspiranter för kommande budgetår ökas till 360.

Utskottet anser att den av justitieministern åberopade balansen mellan antalet utbildade poliser och antalet tjänster inte innebär att behovet av aspiranter skulle vara tillgodosett med det av justitieministern förordade antalet. Det kan här påpekas att den omständigheten att nya tjänster inrättas inte i sig medför att antalet polismän ökar. Enligt utskottets mening bör aspirantantalet uppgå till 640 för att ge förutsättningar för att framdeles kunna tillgodose angelägna behov av förstärkta polisresurser på olika håll i landet, i första hand inom de tre storstadsregionerna. En sådan utveckling kan få betydelse också för den på sina håll aktualiserade frågan om behovet av s. k. yttre befäl för ledning av polisarbetet ute på fältet.

Vad som nyss sagts om behovet av förstärkningar inom storstadsregionerna gäller inte minst det förhållandet att situationen på grund av avgångar från polisyrket och tidigare otillräcklig aspirantantagning nu är på väg att bli krisartad. Om inte omedelbara åtgärder vidtas, kommer i början på 1990-talet poliskåren att vara helt underdimensionerad i förhållande till de synnerligen viktiga uppgifter som polisen har att utföra.

Vad utskottet sålunda föreslagit beträffande antalet polisaspiranter överensstämmer med vad som förordats i motionerna Ju217, Ju218, Ju225 och

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *medelsberäkningen och antagning av polisaspiranter* att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ju217 i denna del (yrkande 1), 1987/88:Ju218 i denna del (yrkande 3), 1987/88:Ju225 i denna del (yrkande 1) och 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 3) samt med anledning av motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkandena 1 och 2), 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 12) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 16 och 17) ävensom regeringens förslag *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om aspirantantagningen, *dels* till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 546 749 000 kr.

3. Medelsberäkningen och antalet polismanstjänster m.m. (punkt 4, mom. 1)

Elving Andersson och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Med dessa" och slutar med "dessa delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är emellertid vad som nu redovisats i form av olika åtgärder för att förbättra polisens arbetsförhållanden inte tillräckligt för att förbättra rekryteringen till och hindra avgångarna från polisyrket. Med hänsyn till den betydelse detta har för en effektiv polisverksamhet bör anslaget för den lokala polisorganisationen tillföras ytterligare 10 milj. kr. att avsättas för rekryteringsbefrämjande åtgärder i enlighet med vad som föreslås i motion Ju811.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *medelsberäkningen och antalet polismanstjänster m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkandena 3 och 4) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 18 och 19) samt regeringens förslag *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om rekryteringsbefrämjande åtgärder m.m., *dels* till Lokala polisorganisationen för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 5 368 416 000 kr.

4. Brottsbekämpning m.m. (punkt 4, mom. 2)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 17 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 18 med "aktuella motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är utvecklingen beträffande i första hand vålds-

men även narkotikabrottsligheten så oroväckande att en ytterligare koncentration av resurser på bekämpningen av dessa typer av brott bör ske. Vad utskottet finner särskilt allvarligt är att våldsbrotten blivit svårare och användningen av vapen allt vanligare liksom att narkotikabrottsligheten – och därav följande tillgreppsbrottlighet – är oroväckande hög. Tillgängliga resurser bör användas för att tillgodose de berättigade krav som allmänheten – inte minst äldre människor – har om aktivare polisinsatser. Särskilt angeläget är det därvid att bekämpa den del av brottligheten som utförs av ungdomar. I dessa strävanden kan flera insatser göras, och i de nu aktuella motionerna lämnas förslag på sådana insatser och åtgärder; bl. a. förordas en långsiktig polispolitik och en antivåldskampanj. Utskottet delar den uppfattning och de synpunkter som sålunda kommer till uttryck i motionerna.

Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande brottsbekämpning m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Ju206 i denna del (yrkande 5), 1987/88:Ju223, 1987/88:Ju226, 1987/88:Ju804 i denna del (yrkande 1), 1987/88:Ju811 i denna del (yrkande 1) och 1987/88:Ju816 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Kvarterspoliser m.m. (punkt 4, mom. 3)

Karin Ahrland (fp), Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Elving Andersson (c), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "När frågan" och slutar med "och Ju811" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till den stora betydelse för bekämpandet av framför allt våldsbrottsligheten men också med hänsyn till de viktiga uppgifter för den allmänna ordningshållningen i stort och – inte minst – för allmän polisiär service som kvarterspolisverksamheten innebär är det enligt utskottets mening viktigt att särskilt framhålla betydelsen av att kraven på ökade satsningar härvidlag blir vederbörligen uppmärksammade vid de prioriteringar som sker regionalt och lokalt.

Vad utskottet sålunda anfört ligger i linje med vad som beträffande kvarterspolisens betydelse kommit till uttryck i motionerna Ju802 och Ju811. Utskottets uttalanden bör ges regeringen till känna för att beaktas i verksamhetsplaneringen för de kommande budgetåren.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande kvarterspoliser m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Ju802 i denna del (yrkande 8) och 1987/88:Ju811 i denna del (yrkandena 20 och 21) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Karin Ahrland och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Justitieutskottet har" och slutar med "till motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att samhället bör markera att man ser allvarligt på fall av vårdslöshet och underlåtenhet som leder till att barn skadas eller dödas. Barnmiljörådets undersökning har visat att bestämmelser om skyddsanordningar i olika författningar ofta åsidosätts utan att rättslig prövning blir följden. Enligt utskottets mening kan det därför ifrågasättas om sanktionsmöjligheterna enligt nuvarande lagstiftning utnyttjas till fullo. Det är angeläget att det i utbildningen för polis och åklagare ges särskilt utrymme för den rättsliga behandlingen av barnolycksfall. Det är också angeläget att föräldrar till drabbade barn får stöd och hjälp att driva olycksärenden vidare till högre instans. Vad utskottet här anfört om förbättrat rättsskydd vid barnolycksfall bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *barnolycksfall*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju713 i denna del (yrkande 3) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Ordinarie tjänster m.m. (punkt 2, mom. 5)

Björn Körlof, Arne Svensson och Jerry Martinger (m) anför:

Vi ansluter oss till utskottets bedömning när det gäller frågan om ett system för polispersonalen med legitimation som kan återkallas. Som framgår av utskottets redovisning är spörsmålet aktualiserat i regeringskansliet, och riksdagen kan se fram emot förslag i ämnet från regeringens sida. Det blir därmed tillfälle för oss att senare återkomma i saken.

Andra huvudtiteln	1
Polisväsendet	1
1. Lokalförsörjningen för polisväsendet m.m.	1
Propositionen	1
Motioner	1
Utskottet	2
Anslagskonstruktion	2
Nya polishus	2
Hemställan	4
2. Rikspolisstyrelsen	4
Propositionen	4
Motioner	5
Utskottet	6
Professur i polisforskning	6
Antagning av polisaspiranter, m.m.	6
Polisutbildningen	7
Anmälningar mot polismän	8
Ordinarie tjänster för polismän, m.m.	9
Hemställan	11
3. Statens kriminaltekniska laboratorium	12
4. Lokala polisorganisationen	12
Propositionen	12
Motioner	12
Utskottet	15
Medelsberäkningen m.m.	15
Brottsbekämpning m.m.	16
Polisverksamheten i Stockholmsregionen	18
Lönetillägg och yttre befäl	22
Kommunerna och polisverksamheten	22
Inledning	22
Bakgrund	23
Kommunalisering av polisverksamheten	24
Arvode till suppleant i polisstyrelse	24
Medborgarvittnen	25
Möjligheterna att upptäcka rattfyllerister	26
Husrannsakan	27
Barnolycksfall	29
Hemställan	31
5. Utrustning m.m. för polisväsendet	32
6. Underhåll och drift av motorfordon m.m.	32
7. Gemensam kontorsdrift m.m. inom kvarteret Kronoberg	32
8. Diverse utgifter	32
Reservationer	33
1. Medelsberäkningen och antagningen av polisaspiranter (punkt 2, mom. 2) (fp, c)	33

2. Medelsberäkningen och antagningen av polisaspiranter (punkt 2, mom. 2) (m)	34
3. Medelsberäkningen och antalet polismanstjänster (punkt 4, mom. 1) (c)	35
4. Brottsbekämpning m.m. (punkt 4, mom. 2) (m, fp, c)	35
5. Kvarterspoliser m.m. (punkt 4, mom. 3) (m, fp, c)	36
6. Barnolycksfall (punkt 4, mom. 14) (fp)	37
Särskilt yttrande	37
Ordinarie tjänster m.m. (punkt 2, mom. 5) (m)	37

